

**AXBOROT XAVFSIZLIGI SOHASIDA TAQSIL OLADIGAN
TALABALARNING KEBIR XAVFSIZLIKNI O‘QITISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ
СТУДЕНТОВ В ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

**IMPROVING THE METHODOLOGY OF EDUCATION OF SECURITY FOR
STUDENTS IN THE FIELD OF INFORMATION SECURITY**

D.A.Raxmatullayev

TATU Qarshi filiali OAT va TX kafedراسi assistent

Telefon raqami: +998 (88) 301-13-33

Annotatsiya. *Hozirgi vaqtda mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalash hamda rivojlangan mamlakatlarda ta'lim standartlari talablariga har tomonlama javob beradigan raqobatbardosh, kreativ fikrlovchi mutaxassis kadrlarni tayyorlashga qaratilgan o'qitish jarayonini takomillashtirish zaruratini yuzaga kelmoqda. Oliy ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlashning maqsadli yo'nalishlarini aniqlash, ayniqsa, kebir xavfsizlik o'qitish kebirhujum tobora oshib borganligi o'quv jarayonini sifatli tashkil etish dolzarb hisoblanadi va juda muhim ahamiyatga egadir.*

Annotatsiya. *В настоящее время существует необходимость модернизации системы высшего образования в нашей стране и совершенствования учебного процесса, направленного на подготовку конкурентоспособных, творчески мыслящих специалистов, отвечающих требованиям образовательных стандартов развитых стран по всем параметрам. Коренное совершенствование системы высшего образования, определение целевых направлений подготовки высокообразованных специалистов, особенно увеличение количества тренингов по безопасности, качественная организация образовательного процесса являются актуальными и очень важными.*

Annotatsiya. *Currently, there is a need to modernize the higher education system in our country and improve the training process aimed at training competitive, creatively thinking specialists who meet the requirements of educational standards of developed countries in all respects. Fundamental improvement of the higher education system, determination of the target areas of training of highly educated specialists, especially the increase in the number of security training, quality organization of the educational process is urgent and very important.*

Калит сўзлар: *Axborot xavfsizligi, Kebir xavfsizlikni, Ilmiy metodika, Axborot xavfsizlik protokollari, Metodika.*

Hozirgi vaqtda mamlakatimizda oliy ta'lim tizimi va u bilan bog'liq bo'lgan samarli o'qitish usullar va metodikalarni shiddat bilan kirib kelmoqda. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim standartlari talablariga har tomonlama javob beradigan raqobatbardosh, kreativ fikrlovchi mutaxassis kadrlarni tayyorlashga qaratilgan o'qitish jarayonini takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Oliy ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlashning maqsadli yo'nalishlarini aniqlash, ayniqsa, kebir xavfsizlik o'qitish kebir hurujlarni oldini olish chora tadbirlarni o'rganish zarurdir. O'quv jarayonini sifatli tashkil etish dolzarb hisoblanadi va juda muhim ahamiyatga egadir.

“Metod” – yunoncha “metodos”- degan so'zdan paydo bo'lib, u tadqiq qilish ma'nosini anglatadi. Ta'lim metodi ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning aniq maqsadga erishishiga qaratilgan birgalikdagi faoliyatdir.

Ta'lim metodlari- o'qitishning o'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishish usullarini hamda o'quv materialini nazariy va amaliy yo'naltirish yo'llarini anglatadi.

O'qitish metodlari ta'lim jarayonida ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyatining qanday borishi, kerakligini belgilab beradi. Shuningdek, ta'lim metodi o'qituvchi va ta'lim oluvchilarning o'qish vazifalarini bajarishga qaratilgan nazariy va amaliy bilish faoliyati yo'lidir.

Ta'lim metodlari tasnifi.

Og'zaki Ko'rgazmali Amaliy Kitob bilan

- ishlash
- Video-
- Metod
- Hikoya
- Suhbat
- Tushuntirish
- Ma'ruza
- Munozara
- Demonstratsiya
- Mashq
- Amaliy
- Laboratoriya

Ta'lim metodlarining mohiyati va mazmuni.

Hikoya - o'qituvchi tomonidan mavzuga oid dalil, hodisa va voqealarning yaxlit yoki qismlarga bo'lib, tasviriy vositalar yordamida obrazli tasvirlash yo'li bilan ixcham, qisqa va izchil bayon qilinishi.

Metodning samarasi ko‘p jihatdan o‘qituvchining nuqt mahorati, so‘zlarni o‘z o‘rnida, ifodali bayon qilishi, shuningdek, o‘quvchilarning yoshi, rivojlanish darajasini inobatga olgan holda yondashuviga bog‘liq. Shu bois hikoya mazmuni o‘quvchilarning mavjud bilimlariga tayanishi, ularni kengaytirishga xizmat qilishi zarur. Hikoyaning axborotlar bilan boyitilishi maqsadga muvofiqdir. Hikoya qilinayotgan materialni samaralash maxsus reja asosida amalga oshiriladi. O‘qituvchi har bir darsda uning maqsadini aniq belgilab oladi, undagi asosiy tushunchalarga alohida urg‘u berishga e‘tiborni qaratadi.

Laboratoriya ishlari o‘quvchilarning jihoz, maxsus uskuna, qurol hamda turli texnikaviy qoliplardan foydalangan holda tajribalarni o‘tkazish metodlari bo‘lib, ular ko‘proq tabiiy fanlar asoslarini o‘rganishda qo‘llaniladi. Bu metod o‘quvchilarning asbob-uskunalar bilan ish ko‘rish, o‘lchash ishlarini amalga oshirish va ularning natijalariga ishlov berish kabi ko‘nikmalarini tezkor shakllantirishga imkon beradi. Laboratoriya ishlarini bajarish maxsus qurilma va jihozlar, shuningdek, materiallar hamda vaqtni sarflash, ularni ishga tayyor holatga keltirishni talab etadi. Biroq bu harakatlar o‘quvchilarning yuqori darajadagi faolligi asosida mustaqil ravishda tajriba va o‘lchash ishlarini tashkil etish bilan takomillashtirilib boriladi.

Ta‘lim metodlarini tanlash. Pedagogika fanida, o‘qituvchilarning amaliy tajribasini o‘rganish va umumlashtirish asosida ta‘lim metodlarini tanlashga o‘quvtarbiya jarayoni kechayotgan shart-sharoitlar va aniq holatlarga bog‘liq muayyan yondashuvlar vujudga keladi. Ta‘lim metodlarini tanlashda quyidagi holatlar inobatga olinishi lozim:

Ta‘limning umumiy maqsadlari.

- Fanning va o‘rganilayotgan mavzuning mazmuni hamda o‘ziga xosliklari.
- Biror fanni o‘qitish metodikasining o‘ziga xosliklari.
- Materialni o‘rganishga ajratilgan vaqt.
- O‘quv mashg‘ulotining maqsadi, vazifalari va mazmuni.
- O‘quvchilarning yoshi va bilish imkoniyatlari.
- O‘quvchilarning tayyorgarlik darajasi.
- Ta‘lim muassasasining moddiy ta‘minlanganligi.
- O‘qituvchining nazariy, amaliy va metodik tayyorgarligi, pedagogik mahoratni egallaganlik darajasi.

Ta‘lim vositalarini tasniflashda turli asoslarga ko‘ra yondashish mumkin:

- faoliyat sub‘yektiga ko‘ra;
- faoliyat ob‘yektiga ko‘ra;
- o‘quv axborotiga munosabatiga ko‘ra;
- o‘quv jarayonidagi vazifasiga ko‘ra.

Ta‘limning texnik vositalari quyidagi funktsiyalarni bajaradi:
ta‘limning sifati va samaradorligini oshiradi;

o'quv jarayonining jadallashuvini ta'minlaydi;
o'quvchilarni idrok qilishga yo'naltiradi;
o'quvchilarda bilimlarni egallashga nisbatan katta qiziqish hosil qiladi;
dunyoqarashni, ishonchni, o'quvchilarning axloqiy qiyofasini shakllantirishga yordam beradi;
o'quv ishiga nisbatan o'quvchilarda emotsional munosabatni oshirishni ta'minlaydi;
bilimlarni nazorat, o'zini-o'zi nazorat qilishni ta'minlaydi.

Hulosa va taklif. Bugungi kunda oliy ta'lim yunalishlariga axborot texnologiyalari va kebirxavfsizlik rivojlanishi korxonalar va tashkilotlarni faoliyatini yaxshilash, yangi imkoniyatlar yaratish oliy ta'lim talabalarini o'rganishini dorzarbdir.

Oliy ta'lim sohasida kebirxavfsizlik yunalishi uchun yangi amaliy va laboratoriya ishlari uchun meyoriy-xuquqiy bazani ya'ni mustahkamlash va qonunchilik hujjatlarini takomillashtirish;

Kebirxavfsizlik yunalish talabalar uchun xalqaro hamkorlikni yulga quyish yetakchi xalqaro texnologik kompaniyalar bilan o'zaro hamkorlikda loyihalarni amalga oshirish, shu jumladan, innovatsion ishlanmalar bo'yicha talaba yoshlarga ilmiy ishlanmalarni taklif etish.

Foydalanilgan adabiyot ro'yxati

1. Matjon Safo. Kitob o'qishni bilasizmi? – T.: O'qituvchi, 1993. 11-bet.
2. Safo Matjon. Maktabda adabiyotdan mustaqil ishlar. (O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma). – T.: «O'qituvchi», 1996. 37-bet
3. Abdulkarimov H. Dars tahlili va uning metodikasi. – Toshkent: Mumtoz so'z, 2010. 41 – 42-betlar.
4. Абдукаримов Х- Даре тахлили ва унинг методикаси. - Тошкент: Мумтоз суз, 2010. 276 б.

Internet sayt

1. Бпр://сНе.асас1ст1с.ги/
2. Бпр8://ги.\У1к1ре(На.ог§\У1к1.
3. \у\у.г1уо.соткиГиЪхопа81.
4. БПр://Пкг.и^1ок/ийиг Ёо8Ытоу/агЪдос11аг-абад1уНя1.Б(т1

Хулоса ва таклифлар. Бугунги кунда саноатда ахборот технологиялари ва тизимларининг ривожланиши бошқарувни осонлаштиришга, саноат корхоналарини фаолиятини яхшилашга, янги имкониятлар яратишга, ҳар бир ходимнинг самарадорлигини оширишда куйидаги йўналишлар долзарбдир.

Рақамли иқтисодиёт соҳасида меъёрий-хуқуқий базани мустаҳкамлаш ва қонунчилик ҳужжатларини такомиллаштириш;

Рақамли иқтисодиёт талабларига жавоб берадиган меҳнат бозорини ташкил этиш ва янги технологияларни тезкорлик билан ўзлаштириш учун мутахассислар малакасини ошириб бориш;

Рақамли иқтисодиёт соҳасидаги халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш, етакчи халқаро технологик компаниялар билан ўзаро ҳамкорликдаги лойиҳаларни амалга ошириш, шу жумладан, инновацион ишланмалар бўйича замонавий илмий-ишлаб чиқариш лабораторияларини ташкил этиш. Шунингдек ИТ-компанияларни қўллаб қувватлаган ҳолда қулай экотизимни яратиши лозим.

Фойдаланиган адабиётлар рўйхати

1. Лачихина А.Б., Петраков А.А. Подходы и методы управления информационной безопасностью в процессе управления промышленным предприятием // Вопросы радиоэлектроники. – 2017. – №. 11. – С. 48–51. 2.
2. Леонтьев С.В., Курзанов А.Д., Радыгин Р.В. Современные системы автоматизации предприятий по производству ячеистого бетона // Вестник Иркутского государственного технического университета. – 2018. – Т. 22. – №. 3 (134).
3. Гондарев Р.С. Методика повышения эффективности бизнеса на рынке B2B услуг на основе стейкхолдерских инструментов управления // Kant. – 2017. – №. 2 (23).
4. Гулямов С.С. ва бошқалар .Рақамли иқтисодиётда блокчейн технологиялари. Т.: “Иқтисод Молия” нашриёти, 2019. 396 бет
5. Вертакова Ю.В. Управление бизнес-процессами интегрированных структур на принципах совместного использования цифровых технологий / Ю.В. Вертакова, Т.А. Головина, А.В. Полянин // Научно-технические ведомости СанктПетербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. 2019. Т. 12. № 4. С. 32-43.
6. Гондарев Р.С. Методика повышения эффективности бизнеса на рынке B2B услуг на основе стейкхолдерских инструментов управления // Kant. – 2017. – №. 2 (23).
7. Attaran, Mohsen, and Jeremy Woods. "Cloud computing technology: improving small business performance using the Internet". Journal of Small Business & Entrepreneurship 31.6 (2019): 495–519.
8. Singh, Ashish, and Kakali Chatterjee. "Cloud security issues and challenges: A survey". Journal of Network and Computer Applications 79 (2017): 88–115.
9. Кокинз Г. Управление результативностью: Как преодолеть разрыв между объявленной стратегией и реальными процессами. – Альпина Паблишер, 2015.
10. Машинец Е.Е. Консолидированная модель оценки эффективности использования виртуальных и облачных технологий: дис. – Сибирский федеральный университет, 2017.
11. Bataev, Alexey V., and Dmitriy G. Rodionov. "Cloud computing: Evaluation use under the crisis in Russia". 2018 7th International Conference on Industrial Technology and Management (ICITM). IEEE, 2018.